

Croquis artanencs

Diada de Sant Antoni Abat

II

El jorn s'és mort pomposament. L'horitzó estava cobert de draps vermells que unes mans invisibles havien esteses pel cel del capvespre. S'afonà el sol dins l'abisme de l'occident, deixant, com un guerrer ferit, un ample regueró de sang per allà on passava. Fos quietja. Vestida de negre devalla la nit lenta i solemnia. Com un fum imperceptible, la fosca borra les belles tonalitats i posa mascarà i pega allà on el sol hi posà or i argent, gemmes i pedreria. S'espasseixen les tenebres. Ara és l'hora propícia pels fantasmes i bruixots que surten, com rats pennats, de ses cavernes i de sos antres. El diable, bèstia nocturna, a guia sos filats perquè ha vista caça propera. En bon dissapte de la festa han comparegut pels carrers d'Artá una parella de dimonis. Jesús, Sant Antoni! L'infern ha jurat guerra a tota ultransa an els devots d'aquest penitent anacoreta i tramesos missatgers per ferlos caure en pecat i, així, amb comptes de honorar-lo, el deshonorin. Amb la testa embanyada i la cara monstruosa, amb els ulls sinistres i penetrants com una fulla d'espasa, freguent foc pels queixals, lleigs com el pecat, negres com a sutxa, amb una calavera pintada sobre el vestit i duguent, per ceptre infernal, una grandiosa canya fèl·lera, se passejien per la vila. Els miuyons tremolen amb el tremolar insistent dels pollaneres fullats. La gent granada no'n fa cas perquè, diu, que no són dimonis vertaders, però jo no ho

crec i estic segur de que a l'infern no n'hi ha de més autèntics.

Comensen els fogarons i esqueixen, ensà i enllà, l'obscuritat amb sa joiosa flama puntaguda, domàs voleiant que senyala dia de festa. El conjunt de tots ells dona an el poble l'aspecte d'un llantoner enorme o d'un volcà qui rebenta per mil cràters, i és que l'amor a Sant Antoni, contingut durant tot l'any, avui esclata sense represa amb aqueix gran himne de foc on cada fogaró és una estrofa que puja palpitant i crepitant. Hi posen tions composts verticalment un al costat de l'altre i, perquè servesci d'encenall, hi duen tota quanta cosa vella i estripada rossega pels recones i sia bo per cremar, i qualcun arriba a preixer una sitja veritable com les que fan els carboners. Trenant una corona vivent al entorn de la flama bellugadissa s'hi posen els veïnats de cada fogaró i sobretot les fadrines, que fan pensar en les vestals de Roma, donzelles que tenien cura de nodrir perpetuament el foc sagrat i eren punides amb greu rigor si no servaven inviolada sa pureza virginal. Tots els que revolten el fogaró són ministres del culte popular que aquí tributen a Sant Antoni, els continuadors de les tradicions nostrades i els qui donen moviment i color an aquesta festa, la més bella de l'any.

Temps era temps que mentre feien la vel·la al amor del foc, hom repartia als congregats unes rels carneses llargue-

res i d'uaa color tirant a negre, que no volem anomenar, i tothom els assaboria amb uua gran delectació com si fossin de sucre. Allò era una mena de profanació i, grat sia a Deu, és venguda a manco. Emperò s'aguanta encara i amb gran hora, la costum de fer libacions freqüents amb la carabassa fins que el fogaró s'és consumit. Ara figurau-vos aqueis personatges qui ordinariament ja estan amerats per l'abundància de líquit que els entra gola avall i que un dia així beuen més que un clot d'arena, si deuen arribar a tenir-li moll i moll gras en son interior. Mas, no hem d'atribuir a la generalitat aquests excessos, encara que tothom empiua la carabassa i, tal volta, amb més insistència de la que fora convenient. Això les encén en un desig irrefrenable de cantar i gesticular, i les cançons s'empentejen s'atropellen, surten a bolies — totes referents a St. Antoni — i com que degueren ésser improvisades pels glosadors anònims en moments com aquests sota l'influència espiritosa del suc, són estrambòtiques i aiguardenteres i un sí fa no fa irreverents, i ens dol el dir-ho, de lo més pobre d'inspiració que coneixem dins el folklore mallorquí.

Escamots de jovenalla van a trescar tumultuosament els fogarons desde Na Crema i Na Caragol an el carrer de les barraques, desde Santa Catalina a la costa de Ca'n Tomás, rapant una mala guitarra o inflant els cors, cantant cançons grotesques amb tota la força de llurs pulmons, i criant, visca St. Antoni!

Els voltors son atrets per la flaira de carn morta, els dimonis per la calor del foc que és el seu element, i mai són tan espantosos com vists a la

llum sanguinosa dels fogarons que, a llur presència, com que aviviu més ses flamarades i s'agitin amb més fúcia. En arribar trenquen l'anella que circunda el fogaró, s'afiquen per dins el foc, escampen la calivera i s'allunyen, després, fent ganyotes i contorsions horrenques per repetir la mateixa funció a un altra lloc. Perque no hi manqui la nota salvatge—som deutors a la veritat i ho hem de dir—hi ha fadrins que tiren coets a les rotlles i sempre en surt qualcú nafrat. ¿I no hi hauria manera d'aturar aquests cafres o de fer-los entrar el seny, a trompades si hi importa, per tal de que no perturbassen la joia de la vigília de Sant Antoni? Amb aquest ritual invariable se celebren cada any les primícies d'eixa festa popular i voldriem que no degeneràs mai de son caràcter, que per sempre més cousevàs la sabor de cosa nostra.

Diada de St. Antoni, que els pagesos senyalen com la millor per sembrar rosers. Comença al dematí a rodar la cavalcada seguint l'itinerari que l'Obreria li ha traçat. Co que és de planyer és que perda, mica a mica, sa manera d'èsser. ¿Per què no surt un artanenc intrèpit, amant de les festes artaniques, i fa recobrar a la cavalcada la bellesa i pompa d'eu temps primer? Sé de cert que tothom li ajudaria. Es cavallers duien—ara són cotats—mocador de seda pel coll amb una punta a darrera, anaven tots en cos de camisa blanca, amb una faixa vermella a la cintura, amb el fuet mestriolment enflocat i cantant cançons a St. Antoni. Cada estoi—un per cada possessió—era precedit pel carritxer graciosament disfressat sobre un jument antic de dies ple de prudència i d'experiència com ho són totes les bèsties velles. Després d'una hora de revoltar els carrers de la vila, comensen a comparèixer, galopant, au el Coll de N'Abriñes, on s'ordenen en processó formant l'escoita de St. Antoni. Les banderes van davant, i tot seguit l'Obreria, St. Antoni amb la capulla calada i duent

impresa damunt la seua faç l'horror de les visions infernals; llavors vé la música, els glosadors i cantadors de l'Argument, i, per últim, la cavalleria qui va a rebre salpissades d'aigua beneïta a la Plassa Major on s'atura tota la comitiva. Però hem deixat de consignar un detall molt notable. Durant la processó anant a la plassa, Sant Antoni té unes tentacions violentes, tan violentes que, a vegades, el fan caure de la somera on cavaleja, i el signe de la creu és gairebé ineficac per contenir les audàcies dels dimonis tentadors. El públic s'esqueixa de rialles—fa la fel, per dir-ho amb mots g'áfics—perque no hi creu massa en aquests dimonis, encara que sien ben vertaders. Ells després van i venen durant tot el dia, ballen i saltan i, fan joguines a la gent però en veure-ho me record inevitablement d'aquella profunda observació de St. Agustí: *lunus odit et quando blanditur*, que, alterant el subjecte, podríem traduir talment: el dimoni sempre és dimoni, i o lia fins i tot quant afalaga. I quan vé que han acabat el seu jornal se'n tornen, altre pic, a l'infern, d'on varen sortir per permisió de Deu. El qual eus alliber de ca. re hi. Amèn.

FELIX

DESGRACIES

Dia 31 de gener en el País d'En Quint de Palma tengué la desgracia de caure-hi el Rt. Sr. D. Gabriel Salvá Pvre., fent se varies contusions i al mateix temps se rompé una cuixa. Auxiliat pels vianants fou transportat a la casa de Socors i després en cotxe a son domicili.

Suposat que tants d'anys fou Rector de la nostra Parròquia i que tantes amistats compta en la nostra vila hem cregut d'interés donar la notícia als nostres lectors i expressar el nostre desig de que prest estigui restablert.

COP MORTAL

Dimecres de la setmana

passada dia 1, morí de desgràcia el jovenet Xerafi Nebot Rebassa, fill del nostre amic el metge de St. Llorens D. Miquel Nebot, a l'edat de 12 anys.

El cas fou que 'ls germans polítics d'Artá de Can Marin des peix venien d'examinar-se de xòfers de Palma, però l'auto seu era manat per Salvador Bonnin, també xòfer de fa molts d'anys. Aprop de St. Llorens haguereu de frenar aviat a causa d'una bèstia que tengué por, sense sebre que just darrera hi anava qualcant en sa bixicleta el jovenet Sr. Nebot el qual no donant se conta de tal frenada pegà tal cop de cap a la part de darrera del auto que caigué en terra, sense sentit i en gravíssim estat. Avisat atropelladament el metge de Son Servera aquest al veure son estat manà portar-lo a son domicili aont casi tot d'una expirà.

El fet omplí de consternació al veïnari i als amics de la família Nebot, puentisint-se les simpaties amb que conta en els actes d'acompanyada al cementeri i especialment al Ofici funeral als que hi assistí uua gran gentada.

Acompanyam al amic Sr. Nebot i família amb son amarg sentiment per desgràcia tan fatal i que Deu el tenga a la Glòria.

—•••—

PATRIA

Desde el dia primer del mes que correm tenim a Mallorca aquest altre diari *Patria*, la sortida del qual anunciarem, baix la direcció del cultíssim periodista i llicenciat D. Guillem Sureda de Armas.

La seua aparició és estat en general ben rebuda, així per son programa, pels enlairats ideals que defensa, com per el format, i novetat en la presentació.

Agraim i corresponem a la salutació que 'ns dirigeix i li desitjam vida llarga i pròspera.

LA NOSTRA TERRA

També s'hà presentada la

revista literaria científica que s'anuncià dirigida per En Francesc Vidal Bardils El n.º de gener és de sèria presentació, i en ell hi figuren treballs firmats pels més prestigiosos noms dels nostros escriptors. Desitjam que 'l públic correspongui, i pugui aquesta revista viure llargament.

DE CA NOSTRA

MORTS

Dilluns passat va morir Madó Blanca del carrer de Botovant, la qual feia molt de temps que patia. Al cel sia.

DEL TEMPS

Fa dies de riguros hivern. Durant els primers dies d'aquesta desena brusquetjà, com a neveta fusa, amb fret intensísim. Aquesta setmana comensà amb una molt forta ventada a pesar de la qual fa sol i els dies són millors.

BEN ARRIBAT

Divenres passat regressà d'Àfrica, aont hi ha prestat 23 mesos de servei militar el nostre amic i tipògraf de la nostra imprenta En Climent Garau Gelabert al qual donam la benvençuda i l'enhorabona con també a sa família.

Una dona penjada

Encara que 'l suïcidi no sia cosa freqüent en la nostra vila, a desiera se 'n registra qualqun. Sempre n'hi ha qui tenen una mala hora, com la tengué n'Antònia Dalmau (a) Tronca, vídua de 'n Climent Melindro del carrer de Sta. Catalina que vivia amb un filllet seu d'uns vuit anys. Feia alguns dies que deia coses que demostraven no anar be del cap i avui dia 8 aprop mig dia el seu filllet se 's aixecat molt gran dia per que ningú l'havia cridat i no sentint ningú ha anat a obrir el carrer i després ha entrat dins la cuina aont, esglaiat, ha vista sa mare penjada d'una estaca. L'ha cridada i corrents ha anat a avisar els vainets que han comparegut i han anat a donar part a la Justícia i a la Gia. Civil. S'han personats allà l'Autoritat Judicial i Qüefe de la Gia. Civil i feles les averiguacions del cas, han donades les ordes oportunes per baixar el cadáver i la seua conducció al cementeri aont se li devia practicar l'autòpsia.

Vet-lada literari-musical

El pròxim diumenge, dia 12, a les 8 $\frac{1}{2}$ de la nit, tindrà lloc si D. h. v. en el saló d'actes de la Caixa Rural d'aquesta vila una vet-lada literari-musical, que el *Chor St. Salvador* donarà, cconforme al següent programa:

I—*Himne mallorquí* (càntich a dues veus) pel Chor.

1—*Allà ont pareix no hi plou hi està anegat de goteres* (poesia humorística de D. Bartomeu Ferrá) per D. Juan López Llull.

II—*La Campana de l'Ermita* (càntich a tres veus) pel Chor.

2^a—*La primera amor* (poesia) per D. Josep Llabrés.

III—*L'Aubada*, (càntich a tres veus) pel Chor.

3^a.—*Monedà Falsa*, (poesia humorística) per D. Sebastiá Ginard.

IV—*La Balanguera*, (càntich al unísson) pel Chor.

4^a.—*El huelguista*, (triàleg) per D. Pere Fuster, D. Bartomeu Estela i D. Juan López Llull

V—*El dia del Senyor* (càntich a tres veus) pel Chor.

5^a.—*El dos de Mayo* (poesia) per D. Pere Fuster.

VI—*La Torre de la Campana* (càntich a tres veus) pel Chor.

6^a.—*S'arada mallorquina*, (poesia) per D. Bartomeu Salas.

VII—*La pastoreta* (càntich a dues veus) pel Chor.

7^a.—*Mestre Paupa Caragol*, p'en Pere Torres.

VIII—*L'Emigrant*, (càntich a quatre veus) pel Chor.

8^a.—Conferència final per D. Lluís Pascual advocat.

RELLIGIOSES

PARROQUIA

Diumenge qui vé, com a segón diumenge hi ha d'haver la Comunió General per les filles de la Puríssima a l'hora de costum.

El mateix diumenge a les deu hi haurá Ofici de Dominica amb Exposició del Santíssim i processó de reserva.

El dijous llarder, també hi haurá Exposició major tot el dia, amb Ofici el demati i Actes de desagravi el decapvespre.

El diumenge dia 19 comensarán les Coranta Hores que cada any se dediquen al Sagrat Cor de Jesús com acte de desagravi per les ofenses de Carnaval. Se ferán tots els actes de costum i predicarà el Triduo el Rt. D. Jaume Sastre.

CONVENT

Diumenge passat comensaren els Exercicis Espirituals pels qui perteneixen a la Tercera Ordre i per tot hom en general. Predica els sermons el Rt. D. Jaume Sastre. Hi ha sermó la dematinada, plática a les 9 i mitje del matí i el vespre Rosari, plática i sermó. Diumenge se ferá la festa final dels Exercicis amb Comunió General i Ofici.

El dijous llarder i el darrer dia hi ha haurá també els actes de desagravi amb Exposició del Santíssim com sol fer-se cada any.

De Son Servera

Solemníssimes foren enguany les Coranta Hores que tots els anys celebren els dies 31 de gener, 1 i 2 de febrer. La concurrencia de feels a l'Església era moltíssima. Tot el poble acudi a n'el temple per visitar a Nostre Amo i escoltar la paraula divina de boca de D. Antoni Artigas, predicador d. S. M. el Rei. De comunions n'hi hagué tantes i tantes que no 's recorda d'haver-n'hi hagudes en tan gran nombre desde molt de temps ennera. Les Autoritats presidiren les funcions de costum.

--Desde principis d'aquest mes, és Batle d'aquesta vila el propietari D. Juan Nebot. La seua entrada a n'el Consistori al davant de la Corporació municipal no és la primera. Les ordres que té donades referents als menors que entrin dins establiments de begudes i l'adob de pis d'alguns carrers qu'estaven intransitables, demostren els seus propòsits d'obrar amb rectitut.

Defunció -- Bárbara Sureda, mare del medge titular D. Miquel Servera a n'el qual, lo mateix que a la demés família enviam el nostro condol.

Tambe morí en Salvador Bauzá (a) Barral. (A.C.S.)

Traslat. -- Ho es estat a Son Carrió el qui ara es estat jefe d'aquesta estació del ferrocarril D. Josep Riutort. Sentim la separació del laboriós empleat.

Casament -- Miquel (a) Porqué amb Margalida Sureda (a) Botó.

Banco Catalán Hipotecario

PALMA DE MAJORCA

Oficinas Provisionales

VALLORÍ 2

Telégramas: BANKAIP

Teléfono: 251.

CAPITAL SOCIAL 25.000 000

CASA CENTRAL BARCELONA

Préstamos hipotecarios, negociación y descuentos de letras, cuentas corrientes a la vista y a plazos fijos, y en general toda clase de operaciones bancarias.

ACCIONES 6 p8

AGENCIA DE ARTA A PALMA
I VICEVERSA DE
ANTONI GILI (A) COMUNA
Y

SERVICI DIARI EN PRONTITUT I ECONOMIA
DE PREUS

ENCARREGS A DOMICILI

Palma -- Banch de S'oli, 24

DIRECCIO: Artá--Can Comuna Centro

GRANJA BARCINO

PER TOTA CLASSE D'AVIRAM DE RAÇA
CUNIS, COLOMS, ALIMENTS ESPECIALS
PER POLLS, I Ponedores, INCUBADO-
RES; ANELLES. PLANS I CONSULTES
--(4) CONSELL-MALLORCA--

ALMACENÉS MATONS

DE

RAFAEL FELIU BLANES

CALLE DE JAIME II n. 39 a 140

Palma de Mallorca

SASTRERIA PARA SEÑORA

Y CABALLERO

ARTICULOS Y NOVEDADES
PARA VESTIR DE TODAS CLASES

Ensaimades i panets

En lloc se troben millós que a la

PANADERIA **Victoria**

ES FORN NOU

DEN

Miquel Roca Castell

A sa botiga heu trobareu sempre pans
panets galletes, bescuits, rollets, i tota
clasa de pasticeria.

TA BE SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontut i economia

DESPAIG:

Carrer de Palma 3 bis. ARTA

EN JAUME PICO

(A) ROTCHET

té una Agencia entre Artá i Palma i heu
va cada dia.

Serveix amb prontutut i seguredat tota
classe d'encàrregs

Direcció a Palma: Harina 8. An es cos-
tat des Centro Farmacèutic.

Artá: Palma n.º. 5

Tienda Vicens

PRECIOS FIJOS Y MUY REDUCIDOS

EN

Tejidos y toda clase
de
Merceria comestibles
Perfumeria

SE VENDEN MAQUINAS DE COSER

PFAFF E IMPERI

y toda clase de instrumentos

J V. CALLE DE A. BLANES 38

Automòvils de lloguer

DELS GERMANS

SARD (A) TERRES

A cada arribada de tren van a l Estació.

Tenen servici combinat amb el Ferrocarril.

Excursions a Ses Ceves, Calarratjada i demés
punts de Mallorca a preus convenguts.

DIRIGIRSE:

Carré d'En Pitxol n.º 8.

Id Son Servera n.º 29

ARTÁ.

NAUMAN MAQUINAS PARA COSEK Y BORDAR

La Fábrica más grande de Máquinas
para coser y bordar del continente.

(MARCA ALEMANA)

DEPOSITARIO EXCLUSIVO EN ARTA

CAN GANANSI